

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Факультет філології

Кафедра слов'янських мов

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Історична грамати́ка та діалектологія польської
МОВИ**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Польська мова і література, англійська мова

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.033 Слов'янські мови і літератури (переклад
включно), перша - польська

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “27” серпня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історична граматики та діалектологія польської мови
Викладач (-і)	канд. філолог. наук, доцент Лазарович О.М.
Контактний телефон викладача	59-60-63
Е-mail викладача	olha.lazarovych@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS (90 годин)
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/1404
Консультації	Консультації проводяться за графіком кафедри слов'янських мов
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Курс “Історична граматики і діалектологія польської мови” передбачає ознайомлення здобувачів вищої освіти з періодами розвитку польської мови, мовними фактами та явищами в діяхронії, з основними закономірностями розвитку фонетичної, лексичної, граматичної та лексичної систем польської мови; з територіальними особливостями польської мови та польськими діалектами, їх класифікацією, основними фонетичними та граматичними діалектними особливостями, вивчає взаємозв'язок історії мови та діалектології</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Ознайомити студентів з історією розвитку польської мови від найдавніших часів і до сьогодення; з історією розвитку літературної польської мови, умовами її функціонування та джерелами її вивчення в різні історичні періоди; подати основи історичної граматики польської мови; навчити пояснювати сучасні фонетичні та граматичні процеси через призму історії мови; ознайомити здобувачів вищої освіти з територіальною диференціацією польської мови, тими діалектними явищами, які потрібні для більш глибокого розуміння теоретично-наукових основ літературної польської мови та її історії. Розвивати філологічне мислення, вміння читати та аналізувати давньопольські тексти, визначати тип правопису; пояснювати фонетичні зміни у давньопольській мові та сучасні явища з точки зору діяхронії; пояснювати морфологічні зміни та сучасний стан словозміни у польській мові</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p>ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі філології та перекладу (лінгвістики, літературознавства, фольклористики та літературного краєзнавства) у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p>	
<p><i>Загальні компетентності</i></p> <p>ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК 6. Здатність пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p><i>Фахові компетентності</i></p>	

ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з історії польської мови.

ФК 4. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди польської мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ФК 7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних фактів.

ФК 10. Здатність здійснювати лінгвістичний аналіз текстів різних стилів

Результати навчання:

ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати, систематизувати.

ПРН 3. Організувати процес свого навчання і самоосвіти.

ПРН 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їхнього розв'язання із застосуванням доцільних методів.

ПРН 8. Знати й розуміти систему мови, історію польської мови, вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 9. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди польської мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ПРН 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їх взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови для розв'язання складних завдань і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та навчання.

ПРН 20. Дотримуватися правил академічної доброчесності, тобто принципів особистого прикладу, відповідальності, справедливості, академічної свободи, взаємоповаги і взаємодовіри, прозорості, партнерства та взаємодопомоги, компетентності й професіоналізму, законності тощо.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	24 годин
практичні	36 годин
самостійна робота	30 годин

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	Філологія	II	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин		
	Лекції	Практичні	Само-стійна робота
Тема 1. Предмет та завдання курсу “Історія польської мови”. Періодизація в історії розвитку польської мови. Характеристика періодів	1	–	1
Тема 2. Характеристика давньопольських пам'яток. Початки формування літературної польської мови. Типи правопису давньопольських пам'яток	1	2	1

Тема 3. Предмет історичної граматики. Фонологічна система давньопольської мови дописемного періоду. Склад голосних фонем польської мови VIII-IX ст. Вокалізм польської мови в історичному огляді. Фонетичні процеси в системі голосних польської мови на різних етапах її розвитку. Доісторичні процеси в системі голосних польської мови: переголосовка 'e > 'o, 'ě > 'a, 'ę > 'a; утрата слабких та вокалізація сильних ерів; історія наголосу в польській мові	2	4	2
Тема 4. Фонетичні процеси в системі голосних: метатеза; дифтонгічні сполучення *og, *ol на початку слова. Історія носових голосних у польській мові. Історія довгих голосних	2	4	2
Тема 5. Вокалізм польської мови в історичному огляді. Фонетичні процеси в системі голосних: утрата складовості сонантами r, l, r', l'; перехід ir, irz > er, erz; фонологічна система давньопольської мови XIV-XV ст.	2	2	1
Тема 6. Консонантизм польської мови в історичному огляді. Основні процеси в системі приголосних: палаталізація приголосних у сполученні з j; палаталізація задньоязикових приголосних перед голосними переднього ряду	2	2	2
Тема 7. Історія розвитку груп приголосних у польській мові. Приголосні польської мови в історичному огляді	2	2	2
Контрольна робота 1.	–	2	2
Тема 8. Історія розвитку іменних частин мови у польській мові. Основні тенденції формування іменних категорій у польській мові. <i>Іменник</i> . Граматичні категорії іменника. Основні тенденції розвитку системи відмінювання іменників у польській мові	2	2	2
Тема 9. Займенник та прикметник в історичному огляді. Займенниковий тип відмінювання. Основні тенденції розвитку прикметників у польській мові	2	2	2
Тема 10. Дієслово та дієслівні категорії в історичному огляді. Основні тенденції в історії часових форм. Основні тенденції в історії розвитку форм теперішнього, минулого та майбутнього часу	2	4	2
Тема 11. Форми умовного та наказового способів. Історія форм інфінітиву.	–	2	1
Тема 12. Основні поняття та термінологія діалектології. Діалекти та літературна мова. Дискусія про діалектну базу літературної польської мови. Історія польської діалектології. Польська діалектографія	2	2	2
Тема 13. Мазуриння та побічні явища: поділ діалектів за цією ознакою. Глуха та дзвінка вимова приголосних у кінці слова перед сонорними та голосними (fonetyka międzywyrazowa)	2	2	2
Тема 14. Фонетичні особливості польських діалектів у системі приголосних та голосних. Граматичні особливості у польських діалектах	2	2	2

Тема 15. <i>Контрольна робота 2.</i> Фонетичний та морфологічний аналіз діалектних текстів	–	2	2
Тема 17. Особливості та своєрідність лексики у діалектах: ізолекси у сілезькому діалекті; своєрідність лексики кашубщизни; лексичні особливості великопольського, малопольського та мазовецького діалекту; кресовий діалект та його ізолекси	–	–	2
Разом годин за семестр	24	36	30
6. Система оцінювання курсу			
Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання здійснюється за національною та ECTS шкалою на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт 9.3. “Види контролю” Положення про організацію освітнього процесу та розробки основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Редакція 7) (введено в дію наказом ректора № 417 від 03.07.2023 р.). Загальні 100 балів включають: 25 балів – поточний контроль (практичні заняття та підсумкові тестування), 15 балів – 2 письмові контрольні роботи, 10 балів – самостійна робота, 50 балів екзамен		
Вимоги до письмової роботи	Конкретне виконання завдання, осмислене пояснення, розуміння та вміння правильно вживати відповідні граматичні форми		
Практичні заняття	Оцінюються за п’ятибальною системою		
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають оцінюванню. Мінімальна кількість балів для допуску до підсумкового контролю – 25 балів.		
7. Політика курсу			
<p>1. <i>Письмові роботи</i> виконуються відповідно до теми практичних занять, зазначених у силабусі.</p> <p>2. <i>Академічна доброчесність.</i> Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Викладання навчальної дисципліни та взаємодія зі здобувачами освіти ґрунтуються на основі положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів освіти та педагогічних працівників: Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, ПОЛОЖЕННЯ про запобігання академічному плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника та Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Ознайомитися з цими положеннями можна за посиланням: https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/.</p> <p>3. <i>Відвідування занять.</i> Пропуски семінарських занять відпрацьовуються відповідно до “Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника” (введено в дію наказом ректора № 799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом ректора № 309 від 19.05.2023 р.).</p>			

Порядок та організація контролю знань здобувачів фахової перед вищої освіти визначаються «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», введено в дію наказом ректора № 417 від 03.07.2023 р.). Ознайомитися з цими положеннями можна за посиланням:

https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/08/polozenia-pro-osp_7-redaktsia.pdf

4. *Неформальна освіта*. Результати неформальної освіти зараховуються згідно «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»

<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

Основна:

1. Bajerowa I. Zarys historii języka polskiego 1939-2000. Warszawa 2018. 165s.
2. Borawski S. Wybór tekstów do historii języka polskiego. Warszawa 2017. 344 s.
3. Dejna K. Dialekty polskie. Wrocław. Warszawa. Kraków, 1993. 283 s.
4. Podlaska D. Gramatyka historyczna języka polskiego z elementami gramatyki języka staro-cerkiewno-słowiańskiego. Słupsk, 2019. 318 s.
5. Strutyński J. Elementy gramatyki historycznej języka polskiego. Kraków, 2018.

Допоміжна:

1. Długosz-Kurczabowa K., Dubisz S. Gramatyka historyczna języka polskiego. Warszawa, 2006. 579 s.
2. Karaś H. Gramatyka historyczna języka polskiego. Materiały do ćwiczeń. Seria druga. Warszawa, 2019.
3. Klemensiewicz Z. Historia języka polskiego. 1-3, Warszawa 2002. 827 s.
4. Rospond S. Gramatyka historyczna języka polskiego z ćwiczeniami. Warszawa, 2003. 222 s.
5. Urbańczyk S. Zarys dialektologii polskiej. Warszawa, 1984.

Інформаційні ресурси:

1. Dialekty i gwary polskie. Kompendium internetowe pod red. Haliny Karaś. Warszawa, 2010. Режим доступу: <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php>
2. Karaś H. (red.). Gwary polskie. Przewodnik multimedialny. Warszawa, 2009. Режим доступу: <http://www.gwarypolskie.uw.edu.pl/>

Викладач Ольга ЛАЗАРОВИЧ